

E-demokrati, e-deltakelse og sosiale medier Samme sak, eller vesentlige forskjeller?

Forelesning, DRI3010, 15. september 2010

Pensumlitteraturen

- Baldersheim/Haug/Øgård: Mot den virtuelle kommunen
 - Presenterer ulike teorier og resultater av undersøkelser om e-demokrati, vekt på å sammenlikne med lokaldemokrati for øvrig
- Sæbø m.fl. (1): The shape of eParticipation
 - Finner frem til fellestrekk i hva dette begrepet egentlig betegner, ved å gjennomgå studier av annen forskning på feltet
- Sæbø m.fl. (2): The Role of Social Networking Services in eParticipation
 - Resonnementer om egenskaper ved sosiale nettverk som kan fungere annerledes enn "tradisjonelle" eParticipation-initiativer.
 - Bruker resonnementene til å utformer noen forskningsspørsmål

I stor grad en "normativ agenda" i bunn

- Jf. Østeruds beskrivelser av *demokratiets problemer*
 - Et stort knippe forskjellige problemer
 - Ett av de sentrale problemene dreier seg om politikkenes legitimitet;
 - Behov for at mange menneskers syn (direkte eller representativt) skal komme til uttrykk
 - Mulighet for bred deltakelse, ikke bare "eliter"
 - Mulighet for å påvirke beslutningenes innhold, ikke bare valg av beslutningstakere
 - (I samme spor...) Drøfte saker under forberedelse, og kunne sette saker på agendaen, ikke bare "si ja eller nei" til forelegg
- E-deltakelse interessant og viktig *dersom* det kan bidra til å styrke politikkenes legitimitet

Hva er e-deltakelse?

- Slik jeg tolker Sæbø m.fl.: E-deltakelse er først og fremst det nye navnet på feltet "e-demokrati"
 - I utgangspunktet en slags avgrensning, *deltakelse* har å gjøre med kommunikasjon som også er tilgjengelig for andre enn valgte representanter
 - Brukes imidlertid om et svært bredt spekter av ulike formål, kommunikasjonsarenaer og teknologiske løsninger
- Bruk av IKT i politisk debatt og beslutningsprosess
- kan peke i ulike retninger:
 - støtte til eksisterende kommunikasjonsmønstre eller tilgang til nye?
 - rettes mot/involverer ulike deltakere i den politiske debatt

Hvorfor er e-deltakelse interessant?

- Demokrati og deltakelse handler om kommunikasjon
 - IKT tilbyr nye muligheter
 - Mange er i praksis fraværende fra "tradisjonelle" arenaer
- Det har vært stor vilje til/interesse for å prøve ut e-deltakelsesprosjekter
 - Interesse fra kommuner, forskere, teknologer etc.
- Økende behov for teoribygging og empirisk materiell
 - Må forstås, og måles, etter andre kriterier enn tradisjonelle vurderinger av om teknologier er vellykkede (bruk, kost/nytte etc.)
 - Jf. den reelle *deltakelsen* (legitimering...) som motiv og målestokk
- Kanskje bidra til å styrke demokratiet i utviklingsland?

Norges forutsetninger

- Høy ranking i e-forvaltning generelt
- Høy grad av "eReadiness" (IT-ferdighet og tilgang)
- Høy levestandard
- Små lokale forvaltningsenheter
 - Høyt antall svært små kommuner
- Tradisjon for velferdsstat
 - Helse og sosial trygghet
- Bred deltakelse i det sivile samfunn
 - Politikk, organisasjonsliv, frivillighetssektor
 - Men dalende valgoppslutning og partimedlemsskap

Planer og strategier, nasjonalt nivå

- 1. nasjonale handlingsplan: eNorge 2005
 - Kom i 2002
 - Fokus på teknisk infrastruktur
- 2. handlingsplan: eNorge 2009
 - Kom i 2005
 - Mer orientert mot effekter for enkeltindivid
 - Innbyggerorientert forvaltning
 - Innovasjon (støtte til entreprenørskap og lokale initiativer)
- Innen e-deltakelse har likevel lokale initiativer vært mer fremtredende enn nasjonale planer
 - Initiativer og tiltak både fra administrasjon og politikere lokalt

Kjennetegn ved en del lokale e-demokratiprosjekter

- Målsetninger er uklare
 - Støtte til lokal IT-industri
 - "Nettet blir brukt for å bruke nettet"
 - Lite systematisk innsamling av kunnskaper om bruken
- Manglende forståelse for hvordan IKT virker
- Forventet bruk har vært lite gjennomtenkt
 - Hvem antar man skal bruke en løsning?
 - I hvilke situasjoner?
 - Bør en som prøve å delta kunne forvente tilbakemelding?
 - I løsninger som legger opp til kommunikasjon mellom borger og politiker, skal man kunne forvente at politikere faktisk er med på notene?

Et eksempel: demokratorget.no

- Et prøveprosjekt på Sørlandet, i forbindelse med kommunevalget 2003
 - Ønske om å prøve ut nettbasert politisk diskusjonsforum
 - HiA (nå UiA) samarbeidet med prosjektet, for å høste kunnskap
- Utfordringer
 - Vedlikeholde engasjement også utover kommunevalget
 - Involvering fra politikere, og vilje til å finansiere
- Funn
 - Politikere og innbyggere hadde ulike forventninger og syn på hvilken kommunikasjon de ønsket
 - teknologiløsningene møtte heller ikke deltakernes forventninger

Sæbøs typologi over demokratimodeller for e-demokrati

	Borgerne påvirker beslutninger indirekte	Borgerne påvirker beslutninger direkte
Borgere setter dagsorden	Liberalt e-demokrati	Deliberativt e-demokrati
Politikere setter dagsorden	Partibasert e-demokrati	Direkte e-demokrati

Ulike teknologier kan knyttes til ulike “kommunikasjonssjangre”

Teknologiform	Trekk ved kommunikasjonssjangeren
Diskusjonsforum	I større grad interaktivitet for å utveksle informasjon mellom borgere og politikere enn å påvirke beslutninger
Dialogsystemer	Borgere uttrykker ideer og forslag rettet mot å påvirke politikeres beslutninger
Spredning av informasjonsmateriell	Formidle informasjon fra elite til borgere (ovenfra og ned)
Myndigheters nettsted	Informere borgerne om aktuelle saker

Erfaringsbaserte råd til e-demokratiprosjekter

- Et slikt prosjekt må inngå i en helhet
 - Gjennomtenkt informasjonsbehov
 - Er informasjon organisert ut fra et innbyggerperspektiv?
 - Deltakelse krever bakgrunnskunnskap
- Implementer “enkle løsninger” først
 - E-post, blogg og politikerhjemmesider er eksempler på billig og tilgjengelig teknologi
 - høst erfaringer fra slike før ambisiøse prosjekter startes opp
- Definer klare mål
 - sørg for at målgruppene er enige i disse
- IKT-løsningene må kobles opp mot målsetninger
 - IKT er intet vidundermiddel, må tilpasses

Erfaringsbaserte råd til e-demokratiprosjekter

- Engasjement oppstår ikke bare ved å benytte ny kanal
 - Temaene må engasjere i seg selv
 - Hvordan få med nye deltakergrupper er alltid en utfordring
- Teknologien er i stor grad kjent og tilgjengelig, problemene er organisatoriske, ikke tekniske
 - Opplæring
 - Hvordan engasjere
 - Tilbakemelding, synliggjøre effektene, "vise at det nytter"
- Viktigere å oppnå involvering fra interessenter enn å "treffe" med teknologien

Begrepet e-deltakelse, aktører

- Sæbø m.fl. deler dette inn i en lang rekke forskjellige grupper aktører og formål
- Fellestrekkene, teknologi og deltakelse, blir (kanskje) en påstand som de "strekker" litt?
- Jeg gjengir – av latskap – de engelske aktørbetegnelsene:
 - Citizens
 - Politicians
 - Government institutions
 - Voluntary organizations

Begrepet e-deltakelse, formål/aktiviteter

- eVoting
- Online Political Discourse
 - Aldersforskjell målt mot tradisjonelle kanaler, *digitale skiller*
- Online decision making
 - Politikerers vilje til dette mer symbolsk enn reell?
- eActivism
- eConsultation
- eCampaigning
- ePetitioning
 - Variant av "innbyggerinitiativ"

E-deltakelsens problemer

- På samme måte som demokratiet har en rekke problemer, og man håper at IKT kan bidra litt til å løse noen av dem, har også e-deltakelse sine problemer:
- E-deltakelse er i hovedsak initiert og styrt av politikere og myndigheter
- I liten (nærmest ingen) grad skapt av "et trykk nedenfra"
- Ny kanal er ikke nok til å oppnå mer deltakelse
- Kan sosiale nett løse e-deltakelsens problemer?
 - Joda, vi går nok litt i ring her...

Sosiale nett ("web 2.0")

- Relativt nye, men likevel velkjente applikasjoner
 - Facebook
 - MySpace
 - Twitter osv.
- En del forhold som har fremmet SNS:
 - Teknologi som i seg selv bidrar til at nettbrukerne blir mindre passive ("Prosumers" – både produsent og konsument)
 - Hastighet og kapasitet har blitt tilstrekkelig høy for dette
 - Passer godt med andre trender i samfunnets sosiale konfigurasjon (individualisme, skiftende omgangskretser ved endringer i arbeid og familie etc.)

Særskilte trekk ved SNS

- Virtuell identitet, kontroll med selvrepresentasjonen
- Man bygger og vedlikeholder nettverk
- Man deltar i felles aktiviteter, skaper innhold
- Nettverkene har "observerbare" sosiale normer

Hvorfor SNS egner seg for e-deltakelse

- Sosialet nett egner seg for bevegelser innen avgrensede saker/spørsmål, og politisk mobilisering
- IKT-løsningene for SNS har i seg selv egenskaper som gjør dem egnet som "organisatorisk verktøy"
- Lett å spre ideer og synspunkter uten høye distribusjonskostnader
 - En populær, eller velformulert, idé kan ofte "spre seg selv" svært raskt uten at man markedsfører den noe særlig
- Meningsdannelse og mobilisering skjer i "små" relasjoner, ofte mellom mennesker som i utgangspunktet har felles verdier og synspunkter

Løser SNS e-deltakelsens problemer?

- Ja:
 - Deltakelsen skjer primært på borgernes initiativ, til forskjell fra "tradisjonell" e-deltakelse som er initiert av myndigheter/politikere
 - I SNS blir man ikke rammet av/plaget av *fraværet* av deltakelse (det at man ikke klarer å engasjere folk)
 - Mange er selvfølgelig uengasjerte også på Facebook, men det blir ikke synlig på samme måte som i en dedikert e-deltakelsesløsning
- Nei:
 - Hvis man ikke lykkes med å definere klare mål for et e-deltakelsesprosjekt, er det i enda mindre grad mulig å bestemme "mål" for SNS
 - Problemene med digitale skiller og ujevnt fordelte forkunnskaper løses antakelig ikke
- I sum: a) både – og b) man vet ikke